



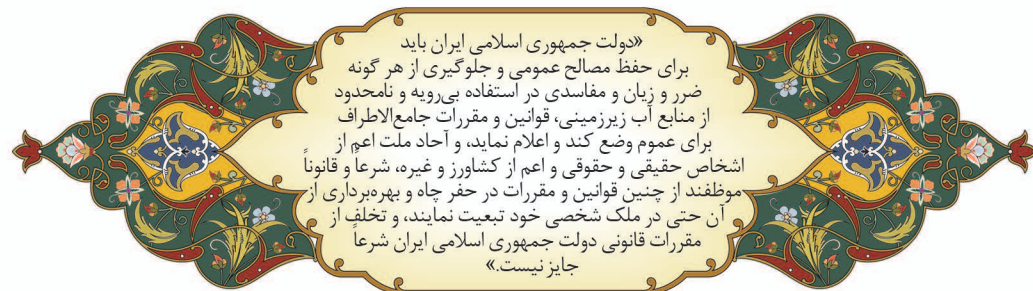
حاکمیت قانون دریاچه ارومیه پیش نیاز احیای



در سالیان گذشته و پس از تصویب قانون توزیع عادلانه آب شورای عالی قضائی و ریاست محترم قوه قضائیه مصوباتی را به مراجع قضایی ابلاغ نموده‌اند که از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- رسیدگی خارج از نوبت و سریع به دعاوی و جرایم موضوع قانون توزیع عادلانه آب با استناد به ماده ۵۰ قانون توزیع عادلانه آب (۱۳۶۳/۰۸/۲۲)
- برخورد قاطع با متجاوزان و اخلال‌گران در تأسیسات آب و برق با تأکید بر حفر چاه‌های غیرمجاز (۱۳۷۸/۱۲/۸)
- تأکید بر اجرای بخشنامه شورای عالی قضایی در مورد تسریع در رسیدگی به دعاوی آب و برق و ابلاغ نامه وزیر نیرو در این خصوص (۱۳۷۷/۱۱/۱۰)
- در پایان ذکر این نکته ضروری است تا زمانی که برخورد جدی با تخلفات گسترده در سطح حوضه صورت نگیرد، نمی‌توان انتظار چندانی در خصوص اثربخشی اقدامات مرتبط با کاهش مصرف آب و تامین حقابه زیست‌محیطی دریاچه داشت.

پاسخ مقام معظم رهبری به استفتاء وزیر محترم نیرو
در خصوص برداشت غیرمجاز از منابع آب زیرزمینی
سال ۱۳۸۵



دبیر خانه مرکزی:

خیابان آزادی، جنب دانشگاه صنعتی شریف، پلاک ۵۱۷، طبقه همکف، واحد ۳.

دبیرخانه استانی:

- آذربایجان غربی، ارومیه، خیابان عدالت، پلاک ۱۶، دفتر استانی ستاد احیای دریاچه ارومیه.
- آذربایجان شرقی، تبریز، بلوار ۲۲ بهمن، ابتدای شهرک زعفرانیه، ساختمان شماره دو استانداری، مدیریت بحران، دفتر استانی ستاد احیای دریاچه ارومیه.

www.ulrp.sharif.ir

کمیته اجتماع ستاد احیای دریاچه ارومیه

پاییز ۱۳۹۴

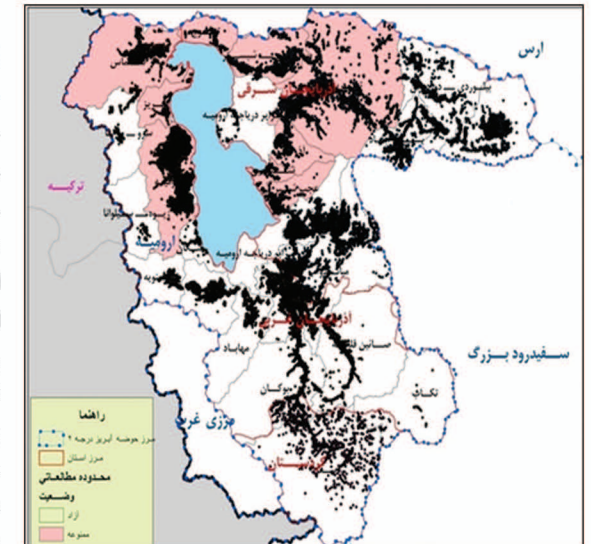
مقدمه

بحران آب و ابعاد آن در مناطق مختلف کشور به حدی رسیده است که دیگر جایی بر هیچ گونه گذشت و مدارا در خصوص تخلفات و عدم رعایت قوانین و مقررات باقی نمانده است. حفر غیرمجاز چاه، برداشت بی‌رویه و غیرمجاز از منابع آب سطحی، تجاوز به حریم و بستر قانونی رودخانه‌ها، تخلیه آلاینده‌ها به منابع آبی و طبیعی، تغییر غیرمجاز کاربری اراضی و تخریب منابع طبیعی، مصادیقی از عوامل موثر بر این بحران ملی می‌باشند که نیاز به حاکمیت قانون و اجرای آن را بیش از پیش نمایان می‌سازد.

از بین رفتن آبخوان‌های کشور و اعلام ممنوعیت در تعداد کثیری از دشت‌های کشور در اثر حفر چاه‌های غیرمجاز و برداشت بی‌رویه از منابع آبی محدود نمونه بارزی از گستره این بی‌قانونی‌ها در مناطق مختلف کشور می‌باشد. دریاچه ارومیه نیز به عنوان یکی از قربانیان بی‌قانونی در برداشت از منابع آب حوضه آبریز خود به چنین وضعی دچار شده است. گرچه قوانین موجود نیازمند اصلاح و به‌روزرسانی متناسب با وضعیت کنونی به‌ویژه از لحاظ ایجاد تناسب بین جرم و جریمه دارند، اما شواهد موجود نشان‌دهنده تعدد تخلفات و عدم رعایت قوانین و مقررات توسط بهره‌برداران از منابع آبی می‌باشند. بدون تردید ساماندهی این وضعیت نیازمند همکاری و نقش فعال ارکان قضایی کشور در دو حوزه پیشگیری از وقوع جرائم و برخورد سریع و قاطع با تخلفات رخ داده می‌باشد. لازم به ذکر است که در بسیاری از قوانین به ویژه قانون توزیع عادلانه آب، ضرورت برخورد با متخلفین به صراحت مورد تأکید قانون‌گذار قرار گرفته است.

اهم مسائل و چالش‌های حقوقی احیای دریاچه ارومیه

حفر بیش از ۴۰ هزار چاه غیرمجاز در سطح حوضه آبریز دریاچه ارومیه را مهم‌ترین چالش حقوقی این حوضه در بخش آب و به‌ویژه احیای دریاچه ارومیه به‌شمار آورد. تصویب راهکار «انجام هماهنگی لازم با قوه قضاییه در راستای تسهیل و تسریع در اجرای قانون تعیین تکلیف چاه‌های فاقد پروانه به‌ویژه چاه‌های اثرگذار بر آب‌های سطحی» توسط کارگروه ملی نجات دریاچه ارومیه نیز گامی در تحقق این مهم بوده است. در شکل ۱ پراکنش بیش از ۸۸ هزار حلقه چاه در ۴۵ درصد آن‌ها غیرمجاز می‌باشد، نشان



شکل ۱. پراکنش چاه‌های حوضه آبریز دریاچه ارومیه

سطح حوضه و اطراف دریاچه ارومیه که بیش از ۴۵ درصد آن‌ها غیرمجاز می‌باشد، نشان داده شده است. برداشت غیرمجاز از منابع آب سطحی حوضه اعم از آنها، کانال‌ها و رودخانه‌ها با استفاده از موتور تلمبه‌ها نیز از جمله عوامل موثر در کاهش جریان‌های سطحی منتهی به دریاچه

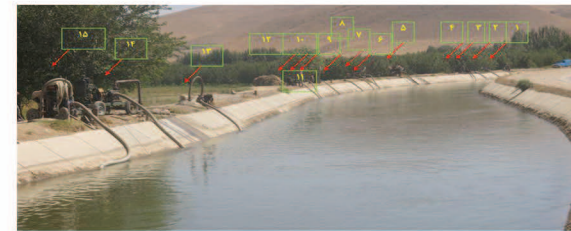
ارومیه می‌باشند (شکل ۲). البته در نیمه اول سال ۱۳۹۴، تلاش‌های جدی جهت برخورد با متخلفین در این زمینه توسط نهادهای مسئول مربوطه صورت گرفته است (شکل ۲) از منظر رسیدگی به تخلفات نیز می‌توان به مسائل و مشکلات زیر اشاره نمود:

- ❑ طولانی بودن روند رسیدگی به تخلفات
- ❑ عدم وجود وحدت رویه در رسیدگی به برخی از تخلفات
- ❑ نبود ضمانت اجرایی قوانین مصوب و نظارت بر روند اجرایی آن‌ها
- ❑ عدم التزام برخی از دستگاه‌های اجرایی و نهادهای حکومتی به رعایت قوانین و مقررات مصوب
- ❑ عدم وجود شعبات خاص و تخصصی جهت طرح و اقامه دعاوی بخش آب

زمینه‌های همکاری قوه قضاییه

اهم محورها و زمینه‌های همکاری موثر نهادهای اجرایی با ارکان قضایی در سطح حوضه را می‌توان در قالب موارد زیر مطرح نمود:

- ❑ تدوین و اجرای برنامه‌ها و اقدامات لازم در حوزه پیشگیری از وقوع جرائم و تخلفات
- ❑ تصویب آرای وحدت رویه برخورد با تخلفات در سطح حوضه آبریز دریاچه ارومیه و ابلاغ آن‌ها
- ❑ کاهش زمان روند رسیدگی به پرونده‌های تخلفات و برخورد سریع با تمامی متخلفین
- ❑ عدم ارجاع پرونده‌ها به کارشناسان رسمی دادگستری فاقد تخصص در امور آب



شکل ۲- وضعیت برداشت از کانال آب زربینه رود توسط موتور و تلمبه‌ها



شکل ۳- برخورد با برداشت‌های غیرمجاز از منابع آب رودخانه آجی‌چای

- ❑ ایجاد شعبه‌های تخصصی در مراجع بدوی و تجدیدنظر استان‌ها در خصوص آب
- ❑ رسیدگی فوری و خارج از نوبت به پرونده‌های مرتبط با تخلفات بخش آب
- ❑ اتخاذ تمهیدات لازم جهت اجرای به‌موقع احکام صادره و همکاری قاطعانه نهادهای مسئول به‌ویژه نیروی انتظامی در موضوع اجرای احکام
- ❑ عدم آزادسازی فوری دستگاه‌ها و ادوات حفاری غیرمجاز و توقیف تا هنگام ختم محاکمه و تعیین تکلیف فوری اسقاط کردن آنها
- ❑ آموزش ضابطین خاص وزارت نیرو در کلیه مناطق کشور به وسیله دادستان‌های هر شهر به استناد ماده ۳۰ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب سال ۱۳۹۲
- ❑ صدور حکم سیار برای توقیف دستگاه حفاری غیرمجاز در حال حفر
- ❑ صدور حکم برش و منفک نمودن تجهیزات حفاری از دستگاه‌های حفاری غیرمجاز